झी

झी : १९७

थिला पुन्हि

मू– नितका

नेपाल भाषाया लय्‌पौ

दँ २७/२ ध्यंल्याः १६७

नेपाल संवत् ११०४ थिला

सम्पादक

भूषणप्रसाद श्रेष्ठ

सहायक सम्पादक

रमेशकाजी स्थापित

प्रकाशक

व

व्यवस्थापक

पञ्चरत्न तुलाधर

ज्यासः

४/४६३, ज्याःबहाः-दलाछि

यें ।

खुसि गपाय् जाः स्व जक स्वयाः छं धायेफइमखु

—सुन्दर मधिकर्मी

खुसि गपाय् जाः
स्व जक स्वयाः छं धायेफइमखु
व ला
गुह्मस्यां अन झ्‌ग्गुं ब्वाइ
वं जक स्वःछीफइ ।

खुसि गुलि छ्वाः
ह्लाःपति छपति थुनाः छं
सोकेफइमखु
व ला
वहे जक स्यू
गुम्हस्यां अन लालकाइ ।

थौं चुपचाप खुसि खनाः
नागःतुगः यायेमते
वयागु शक्ति ला
छं उवलय् खनी
गुवलय् दवव बांधत तछ्याना: बाःवइ ।

जि म्ह्यचिलाच्वना ! जि म्ह्यज्यानाच्वना !!

— पूर्णकाजी ताम्राकार

म्वायेगु लोभय् तत क्यँक्यं देय्या स्थिति जिं दुने दसि वयेकाच्वंगु विद्रोह नं जि थ्वंके मफयाच्वन। जिगु सलं ह्यनाच्वंम्ह ग्वंगः नं दनाः "कुकुल्यां कू" हाली धयागु खँ थुयाः नं मथूपहः यानाच्वना। चन्द्रग्रहय् ला पलाः तयेफुगु जिगु तुति व ततःजाःगु गुँ व पहाडत ह्वाचां गायेफु धयागु खँ चायाः नं मचापहः यानाच्वना। होस दयेकदयेकं हे जि बेहोस थें जुयाच्वना। जि जीवित प्राणी खयाः नं निर्जीव थें जुइत स्वयाच्वना। जि म्ह्यलं चाः, अय्सां म्ह्यःत्वःछू यानाच्वना। तुपः ब्वयाः नं च्वसा ज्वः धयागु खँ थुयाः नं जि थःगु च्वसा छ्यलेत ग्यानाः लिकुनाच्वना। धात्थें धायेगु खःसा थौं देसय् अन्याः, अत्याः, शोषण, दमन, हत्या, लूट, बलात्कार, भ्रष्टाचार जुयाच्वंगु फुक्कं जि खं, अय्सां मखंछू यानाच्वना। अथे यानाः जूजू थें जुइका; यायाः थें याकाः तुलुतुलु जक स्वयाच्वना। थौं सुनां सुनां छु छु यायेमज्यूगु यानाच्वन धयागु खँ जि दक्वं स्यू, अय्सां मस्यूछू यानाच्वना। सुयागुं आगं प्वनेत जि लिलि चिलाच्वना। वि व जि थें याःपिं मनूतय् भिया निंतिं थथे यायेमाः, अथे यायेमाः धयागु नं मस्यूगु मखु। जि व जि थें याःपिं मनूतय् कल्याणया निंतिं थथे जुइमाः, अथे जुइमाः धयागु नं जिं स्यू। धात्थें ला जि मस्यूगु छुं मदु, तर जि यानाच्वनागु धाःसा छुं मदु। थ्व दक्व जिगु कमजोरी खः। थ्व दक्व जिगु नपुंसकताया परिचय खः। थयाःगु खँ लुमंसेवइबलय् जि थःगु तुतिइ थम्हं तुं पा वानाच्वना थें ताइगु। जि थम्हं म्हुयागु गालय् थःहे कुतुवनाच्वं थें ताइगु। अले जि थःथम्हं तुं कुंकाच्वनाम्ह थें, चिकाच्वनाम्ह थें तायावइ। जि थःत थम्हंतु ह्यायेकाच्वनाम्ह थें तायावइ। आलपसें हे जि थःत थम्हंतुं अन्याः, अत्याः यानाच्वना थें तायावइ। जि थःत थम्हंतु शोषण–दमन यानाच्वना थें च्वनावइ। जिगु लँय् जि स्वयं हे पंगलः थें, ततः-जाःगु गुँ थें च्वनावइ। उकिं हे खः– छपु छपु सुपाःत नं ताहाः जुयाः थौं जितः ख्यायेत स्वयाच्वंगु दु। छगः छगः चागःचा नं ततःजाःगु पःखाः जुयाः जितः हाथ्या बियाच्वंगु दु। मांया दुरु हे त्वनेमगाःपिं ह्याउँमस्तय्सं नं ख्वालय् ख्वाःपाः तयाः जिगु सातु कायेगु कुतः यानाच्वंगु दु। अथे हे छगः छगः ल्वहंत नं भूत–प्रेत जुयाः जितः नुनेत स्वयाच्वंगु दु। थयाःगु अने–तनेगु खँत जिगु म्ह्यपुइ सुल्ल प्याच्च न्ह्यतीबलय् जि थः थम्हंतुं ख्याकाच्वनाम्ह थें च्वनावइ। जि थहांवनेगु स्वाःहाने थःथम्हंतु लिनाच्वना थें च्वनावइ। अले अन्याः - अत्याः याइपिं अन्याःयीतय्त अथे याकेत जि तिबः बियाच्वना थें च्वनावइ। थयाः थयाःगु फुक्क खँ थुलकि जिगु

न्ह्यपु क्वानावइ । जिगु म्हया तापक्रम अप्वयाबी । अले ला थःत मचिकुसे, मकुंसे व मह्ययेकुसे जितः म्वाये मास्तेवइ । थुकि याना: जितः चिनातःगु जञ्बरगु सिखः चफ्फुइ मास्तेवइ । जि यत्थाय् वने मदयेक दनातःगु पःखाःत ध्वाररर थुने आय्बुइ । अथे यायेत जि दनाबीमाः । जि न्ह्यचिलाबीमाः । जि ला न्ह्यज्यायेमाः । थ्वहे बिचालं जि थःथम्हंतु दने मास्तेवइ । जि थें न्ह्यलं चाया: नं न्ह्यःवःछू याना: द्यनाच्वंपि मनूतय्त थने मास्तेवइ । ख नं जि थें याःपिं फुक्क मनूत छकः दना जक बीमाः, थन मजुइ धयागु हे छु दु ? जि थें याःपिं फुक्क मनूत पाःलाक्क हाला जक बीमाः, अले थ्व पृथ्वीइ भुखाय् मञ्वःसा खः का । जि थें याःपिं फुक्क मनूत सना जक बीमाः, अले थन छुं मजूसा खः का ! थ्वहे ईच्छा, आकांक्षां जि वहे लँय् वनाच्वना, गुगु लँया आज्जुइ थ्यनकि जिगु मुक्ति जुइ, जि थें याःपिं सकल मनूतय्गु भिं जुइ । खः वहे आज्जुइ थ्यंकेत जि न्ह्यचिलाच्वना, न्हचज्यानाच्वना । मू खँ ला जिगु कुतः खः । जि थें याःपिं मनूतय्गु कुतलं न्हयागुं जुयाच्वंगु दु । उकिं जि नं न्ह्यज्यां जक वनेमाः, जि आज्जुइ थ्यनीगु पक्का खः । छाय्धाःसा आज्जुं जिगु लुखाय्सं वया: जितः प्यूवयाच्वंगु दु । आज्जुं जितः आज्जु कायेके आय्बुयाच्वंगु दु । मुख्य ला जि न्हचाकेमाःगु पलाः खः । पलाः मन्हचायेकं लं अथें न्हचाइमखु । उकिं आज्जुइ थ्यंकेगु छगू अभियानय् जिं थःत पयानाच्वना । वहे आज्जुइ थ्यंकेगु आन्दोलनय् जिं थःत पानाच्वना । वहे आज्जुइ थ्यंकेगु लँय् जिं थःगु पलाः न्हचाकाच्वना । वहे आज्जुइ थ्यंकेत जिं थःत न्हचचिकाच्वना, न्हचज्याकाच्वना । थौं मखुसा कह्नय् ला जि आज्जुइ थ्यँहे थ्यनो । थौं मखसा कह्नय् ला जि थें याःपिं सकल जनताया मुक्ति जु हे जुइ । मू खँ ला आज्जुइ जक थ्यंकेमाः, थौं मखुसा कह्नय् ला जि थें याःपिं जनताया कल्याण जु हे जुइ । थौं मखुसा कह्नय् ला जि थें याःपिं जनताया नं ई वइ । थ्वहे ईच्छा व आकांक्षाया प्वः क्वबुबुं जि थःगु पलाः मदिक्क च्वयेकाच्वना । खः वहे लँय् जि न्हचचिलाच्वना ! जि न्हचज्यानाच्वना !

वसः हीगु खँय्

—मीना वज्राचार्य

मनूत बुइवं मदयेकं मगाःगु वस्तु मध्ये छता वसः नं खः। झीगु जीवनय् लः, फय् नसा अले च्वनेत थाय्‌बाय् (छें) मदयेक मगाः थें वसः नं मदयेकं मगाः। थःगु म्ह त्वपुइत, घा.पालं बचय् जुइत, तांमन्वयेकेत, लुमुकेत, कीकाःतसें मन्याकेत हे झीसं वसतं पुनेगु खःसां तबि कालान्तरय् वयाः मनूतसें बांलाकेया निंति तःगू ढांचाया वसः पुनेगु यानाहल। म्हया शोभा व मनूया व्यक्तित्व थजायेका बीगु वसः सभ्यताया चिंनं खः।

झीसं पुनेगु वसः यचुपिचु जुइगु अति आवश्यक ज्‌! फोहरगु, काचाकुचुगु धू यक्व थाकाः वसः पुंसा व वसः न्ह्याक्वहे बांलाःसां उकिं सौन्दर्य थ्वजायेकेया पलिसा झन बांमलाका जकं बीगुलि झीसं दंगु थिकेगु, भिगु, मभिगु, बांलाःगु वा बांमलागु न्हयागु वसः पुंसां यचपिचुक पुनेमाः। उलि जक मखु स्वस्थ शरीरया निंति सुग्घर सफाइया गुलि मू दु उलिहे मू वसः यचुपिचुक पुनेगुया दु। फोहरगु वा धुलं गःगु वसतय् थी थी त्वय् हइपि कीत थाना च्वने फु। थथे फोहरगु लँनं झीगु म्हय्-च्वगु खिति, चःति सोसय् याना काइमखु। उकिं दंगु थजुइब्यु, तर यचुपिचुक छजु वसः पुना जुइगु थःगु सौन्दर्य थकायेगु लँपु खः।

सौन्दर्य प्रशोधनया मू ज्याभः, स्वस्थ्य शरीरया निंति लिधँसा अले मानव सभ्यताया चिं, थुज्वःगु वसः हीगु ज्या नं छगू मूवंगु ज्या खः। मनूतसें थःगु वसः थम्हं हे हीगुया लिस्सें ध्वब्यातय्‌थाय् हीके छ्वयेगु नं याः। तर तःजहान दुपिनि ला यक्व खर्च जुइगुलि यानाः ध्वब्यातय्‌थाय् जक हीके छ्वयां सह जुइमखु। लिस्सें ध्वब्यातय्‌थाय् हीके बीबलय् वसः याकनं ज्यलाः भ्वाथः जुइसा थः थम्हंतु हीबलय् ध्यबा जक म्हं चाइगु मखु वसः नं तातुइ।

१) कापःयागु जात ऊनी, सूती, रेशम, नाइलन आदि मध्ये छु खः ?

२) वसः पुनीपिं मनूतयगु शारीरिक अवस्था (गथेः– रोगी, निरोगी) गथे च्वं ?

३) रंग व बुत्ता गुजाःगु ?

४) वसः तःतागु कि चीतागु ?

५) वसः तसकं हाकुगु कि अपायसकं हाकु मजूगु?

६) वसतय् दाग दु लाकि मदु ?

थ्व फुवकं खँ वसः ही न्हयः बिचाः यायेमाः।

वसः हीबलय् विभिन्न जातयागु कापःया वसः अलग अलग तयाः हीमाः ।

१) नाइलन व सिल्क कापःयागु वसः जूसा भति भति जक क्वाःगु लखय् हीज्यू, उप्वः ब्वब्वस्याये-मज्यू । उप्वः ब्वब्वस्यातकि कापः बमलाना बनेगुया लिस्सें बां नं मलानावनी ।

२) ऊनी वस. हियाः तिसीबलय् सूती कापःया वसः तिसी थें तिसितकि वसःया आकार स्यनावनी। ऊनीवसः ताःहाकः यायेमाःसा जक हाय्ङ्गरय् तयाः पायेज्यू, मखुसा बँय् कापः लानाः पायेमाः ।

३) ल्वगितय्गु वसः हीबलय् सदां अलग्ग तयाः हे हीमाः । ल्वगितय्गु वसः व निरोगीतय्गु वसः नाप्पं तयाः हिलकि ल्वय् पुनीगु सम्भावना यक्व दु। ल्वगितय्गु वसः हीवलय् डिटोल, कार्बोलिक एसिड, लखय् तयाः हीमाः नाप्पं छाःगु निभालय् पायेमाः । तच्वतं ग्यानापुगु पुनेयःगु (सरूवा) ल्वय् जुयाच्वंम्ह मनूयागु लं हियाच्वनेगु पल्सा छ्वयेकाछ्वयेगु हे भिं जुइ ।

४) रंग वनेयःगु कापःया वसः तुयूगु कापःया वसः नापं तयाः हीमज्यू । थज्याःगु वसः लखय् ताउतक थुनातयेमज्यू, क्वाःलखय् नं ही मज्यू । थज्याःगु वसः हियाः ताउमजावं पायेमाः । वसः पायेबलय् फय्वः थासय् वा किचलं खःथाय् पायेमाः। रंगीन कापःया वसः नं निभालय् पायेमज्यू । रंगीन कापःया रंग ब्वयावने यःगुलिं कसय् जक पायेगु यायेमाः ।

५) ततःतागु वसः जुक्व अलग्ग तयाः हीमाः ।

६) सूतियागु वसः क्वाउँलखय् ह्यूसां ज्यू, क्वाःलखय् ह्यूसां ज्यू ।

७) तसकं ह्याकुगु वसः भतिभति जक ह्याकुगु वसः नाप्पं तयाः ही मज्यू । नाप्पं तयाः हिलकि ह्याकुगु खिति फुक्कं यचुगुलो वयू वनी, नाप्पं वसः हीत उप्वः ई तुइ ।

८) वसः हीबलय् न्हापां भति भति ह्याकुगु निं हीमाः ।

९) भिंगु वसः हीत भिंगुहे साब्वं छ्यलेमाः ।

१०) हीमाःगु वसः गनाच्वंगु दुसा ही न्हयः सुनिं सुइमाः । वसतय् दाग लानाच्वंगु दुसा न्हापां दुगु दाग निं छ्वयेमाः ।

[छिगु वसतय् लाःगु थी थी दाग गुकथं छ्वयेगु धयागु खँय् 'झी' या मेगु ल्याखय् ब्वनादिसँ ।]

✲✲✲

ह्लू न्याना: ख्यैं फवसा

सिन्चा : जि अमेरिकाय् चाःह्यू वनेगु बिचाः याना-च्वना, गुलि ध्यबा माली ?

धुन्चा : धिब्छगः नं म्वाः, बिचाः यायेत नं ध्यबा मालीला ?

○

छय् : क्वक्वक्वछुनाः छु मालाच्वनागु बाज्या ?

बाज्या : जि नयातयागु चुइंगम कुतुंवन धया ?

छय् : ए – ! जि ला छु छ्न मूवंगु चोज तनाः मालाच्वंगु जुइ धकाः च्वनांला !

बाज्या : मूवंगु ला ख नि लाता ! चुइंगमय् जिगु लुँया वा छपु नं प्यपुनावन नि !

○

सित्यांचा : छ अपाय्ग्वाराम्ह मनू न्यातजालं मछि कुतुं वलं हे गय् छुं मजूगु जुइ ?

ल्ह्वंपाचा : जितः जकं छुं मजुल का ! लँय् वया-च्वंपि न्याम्ह मनूतला जिगु म्हं ल्हानाः सि हे सित नि !

○

छगू न्ह्यसः, – अखबार व रेड़ियोय् छु पाः ?

लिसः वल, – अखबार जूसा भुतुली दुयाः जा थुइ ज्यू, रेड़ियो मज्यू ।

○

मां : थपाय् थपाय् द्वं नइ स्वये झिनिदं दुम्ह मचा धाये ल्वःला थ्व ।

म्हचाय् : जिगु म्ह स्वयाः खँ ल्हा रे !

मां : अपाय्ग्वारा जुइक ल्ह्वंम्हेस्यां ज्या नं थपायद्वं याये फयेके माल नि !

म्हचाय् : व ला उमेर स्वयाः वनीका !

○

★हसी बाखं★

मिखां खंगु जीवन

—असकद सुखसार

मनूतसें उव्वः धयाथें थःगु "ह्लापांगु मतिना", "ह्लपांगु चुप्पा" बारे उत्तजित जुयाः खँ ह्लाइ। छु ह्लापांगु सफूया बारे न थथेहे छुं धायेफइ ला ?

जिगु ह्लापांगु सफू पिदंगु जितः बांलाक हे लुमंनि। जि गवं गमवक च्वंच्वना। न्ह्याथाय् न्ह्यागु स्वःसां भव्य ताइगु। सकसियां जितः च्वछायाः स्वयाच्वन, विशेष यानाः मिस्तसें। जीवनय् गुलसं गुगुं म्ये महालाह्य जि मचायेक गुनुगुनु हाला। वया ःह्याइपुगु जीवन ! आ मुक्कं बालाःगु खं, संसार छगुलि, यश व गौरव [जिगुहे म्हिचाय् दइ धयागु खँ जि बाःताल। जि पहाड क्वबीफु। जि सिबय् बल्लाःम्ह, बांलाःम्ह अले सुखीम्ह थ्व संसारय् मेम्ह मदु।

खः, थ्व फुक्कं स्वाभाविक खँ खः— यौवनया ई अले ह्लापांगु सफलता। ये च्वयेगु विषय मदुगु हे खः। उकिसिनं याकनं छगू थउयाःगु घटना जुल। गुकिं जिगु थ्व नशा मिखा फुतियायेथें तन।

बसन्तया ई। जि अझ नं फुरुंग जुयाः कविगु स्याउ न्ह्यन्ह्यं थः प्रकाशकपिनि उयाकुथिपाखे वनाच्वनागु, भाजं हमदमयात जि नापलात।

जिमि थ्व ताइलंनिसें म्हस्यूम्ह पासा धाउ (खानीं पिहांवःगु कचि धातु) खानीइ ज्या याइम्ह खः। जि छगू अखबारया ज्या ज्वनाः अल्तीन्तोल्कानय् वनाबलय् वयात जि नापलाःगु खः। भाजं हमदमयात अथें 'भाजं' धाःगु मखु। वया ख्वाः धात्थें हाकु, उकिसिनं तःकैया दाग नं दु। काचावक स्वयेबलय् छगू छगू दागय् धाउया धू जायाच्वंगु थें च्वं, बांलाक ब्वव्वस्यानाः स्वः ल्हुइमाःगु खनेदु। तर धात्थें ला व मनूहे हाकुम्ह खः।

मानो थ्व बांमलाःगु ख्वालं मगानाः वया नवायेगु पहः व ढंग नं हिसिमदु; मनय् छु वल, म्हुतुं ल्यात्त धयावीगु। वं छिगु भावनाया वास्ताकिस्ता हे मयासे छिगु ख्वाःन्ह्यःनेहे थःत ताःगु खँ धयावीगु।

जिगु हर्षया छकू छकू ईयात वं चुं चुं यानाबिल। छगू वाक्यं वं जितः सगंतं कुर्काः धरतीइ छ्वावात। जिमिगं छम्हं मेम्हेसिके म्हं फु–मफु न्यना, उखेथुखेया खँ ह्लाना, अले वं छक्वलं जिगु कपालय् मुइकल।

—"जि छिगु सफू ब्वना। वाहियात ताल।"

जि वाल्ल जुल, अले मानो छपासः ध्याचः ख्वालय् लाःबलय् थें मिखा फुतिफुति यानाः बातां दनाच्वना। अले मनमनं "छि छु थू धकाः च्वना-

दिया" धाधां फनक्क फहिलाः वने जक स्यनागु, वं खम्पा ज्वन ।

छाःम्ह मनू, छाःगु ह्लाः – धुँया पंजा थें; वं गयृच्वंक ज्वन धाःसां जितः स्याहे स्यात, अले उगु स्याःचालं यानाः जि थःगु तं त्वःमन अले छु मजू थें न्यना– "छु धयादियागु ? छाय् वाहियात ? धँदिसँ सा ?"

शायद वया जि प्रति दया वन, शायद थःगु छाःपहलय् पस्तायच्वल ? यगु थजुइमा वं उत्तः शान्त भावं, ववस्वयाः लिसः बिल– "अं थ्व ··· ठीक मजू ··· जितः मयल ··· ग्व छु धाये ?"

–"छि गुलित ब्वनेगु यानादिया ले ?" जिं ह्यकया ।"

–"गाक्क ब्वना । छिगु नां खनेवं जि सफू न्याना अले उकुन्हुया सनिलय् ब्वने क्वचायेका ।"

खँ हाकनं जितः दुथंकल । वं ब्वन, सनिलय् छक्वलं । त्वःतेमफुत । आः छु माःगु ले थ्वयात ? जिमि सम्पादकतसें ययेकल, आलोचकतसें च्वछात ।

–"अं, अले ?" जि फतिफतले वाःस्ता मयासें न्यना, तापाक्क स्वयाः ।

–'अं छु धाःसां ··· नुगलय् स्याकादीमते न्हे, खँ फुक्कं बांलाः अले कथं हं, वाह ! वाह! थ्व संसार स्वांया ल सा खः । गज्याःगु उदात्तगु खँग्वः । तर खानीया ज्यामित अथे छति मच्वं । छि इमित म्हमस्यू ।"

जि हाकनं अकमकयजुल ।

–"तर जि सीकेमाःगु खँ छु ले सा ?"

–"छं मखुसां – चरित्र ब्यवहार ··· इमि विशिष्ट गुण ··· आनोबानी ··। छि इमित म्हमस्यू, इपिं गजबपिं मनू खः ।"

–"छि म्हस्यूला ?"

–"बांलाकहे ।"

–"अय् खःसा इमि बारे थम्हंहे च्वयादिसँ ले सा ।"

–"छाय् मच्वयेगु ? व बांमलाई मखु । कमसे-कम छिगु थें छता ला जुइहे मखु", धाधां व न्हिल ।

ह्मदम न्हिलकि वया बांमलाः धाक्व गन तनीगु गन । व न्हिला खनाः जिगु तं नं क्वलाः थें जुल । जि छु नमवाना, तर दुवालाः बिचाःयाना ।

जिपिं ननिमवासें भचा उखेतक्क नापनापं वना अले छगू बेञ्चय् पयतुना । जि ह्मदमया खँयहे दुबिनाच्वना ।

खानीया ज्यामित । बँया तलय् ज्या याइपिं गजबपिं मनूत । इमि चरित्र । विशिष्ट गुण । थुखे जिपिं पत्रकार व लेखकतयृत कयादिसँ । सुया ख्वाःन्ह्याःने कटु शब्द नवायेगु ग्वःम्हेसियां आँट याइ ? खः, त्रुटिया बारे ख्वाःया ल्यूने, खुसुखुसु खँ ह्लाना । तर थुपिं खानीया ज्यामित ··· ।

जिगु मनय् जलं खल । जि ह्मदमया छ्याकःगु ख्वाःपाखे स्वया । वया चिकं थायेमसःगु पहः– छु थ्व खानीया ज्यामितय् चरित्रया विशेष गुण खःला ?

–"आः छि जितः छु सल्हा बियादी सा ?" जिं न्यना । जिगु मुक्कं तं आः तनेधुंकल ।

–"ग्व छु धाये", वं बिचाः यायां धाल । "हाकनं च्ययेगु हे बांलाइगु खःला, हँ ? च्वयादिसँ, जिमिसं ग्वाहाली बी !"

–"अहँ, जितः छुं ग्वाहाली म्वाः' जिगु मे अझ सुभाय् बीफुगु अवस्थाय् मदु । 'जि थःहे वनाः व गजबपिं मनूतयुगु अध्ययन याये ।"

—"थ:हे वना: अध्ययन यायेगु— थुकिं छुं जुइमखु । छि इपिंलिसे च्वनेमा:, ज्या यायेमा:— इपिंमध्ये छम्ह जुइमा: ।"

—'खानीया ज्यामि जुइगु ? जि व्वह: संका ।

—"जित: ला न्ह्याइहे पुइ, तर ब ज्या जि मस: ।"

—"छि यायेफइ ! जिमिसं स्यनाबी । जिगु पुचलय् च्वनादिसँ अले लछि वा निला ज्या यानादिसँ— आवश्यकता स्वया: ।"

छाय् ख: व ला धायेमफु, तर थ्व बिचा: जित: यल ।

—"धात्थें धयादियागु ख ला ? छि जित: थ:गु पुचलय् कयादीगु ख:ला ? ··· ज्यू, छाय् ज्या मयायेगु ?" जि थ्व बल्ला:म्ह, अति ह्नावनात:म्ह मनूया चेला जुइ । खानीया ज्या व खानीया ज्यामितयत बांलाक म्हसीकेगु सयेके अनंलि सफू च्वये— वास्तविक, सारगर्भित सफू ।

जित: थ्व: बिचा: थुलि यलकि जि स्थिरं च्वने हे थाकुल । भाजं ह्मदमं जिपाखे गपूह्ला: न्ह्यचिकल । जि उकी क्वपूल्हा: तयाबिया । बिचा: पायूछि ।

फुक्कं ख क्त:जित । ह्मदम वनेत दन, तर जि पना— छक्वलं जिगु मन शंकाँ भयूबिल ।

—"स्वयादिसँ, थ्व तरीका ज्याय् ख्यलेमदु । खानीया ज्यामितसें जि इमिबारे च्वयेत्यंगु धयागु खँ सिहे लीकी— अले जिलिसे स्वाभाविक व्यवहार याइमखु । थुकथं जि इमि वास्तविक जीवनया छम्ह जुइकइमखु ।"

—"छि लेखक धका: झीसं कनेहे मखु ।"

—"सु धका: धयादी ले सा छि जित: ?"

—"व खँ मालीबलय् हे बिचा: याये", धया: ब फनक्क फहिला, अले वन ।

जि अफिसय् निला - प्यला मवयेगु व्यवस्था मिलय्याना । निन्हु लिपा ला जि व खानी - नगरय् थ्यन । ज्यामि-विभागय् मिलय् याये मात्व व्यवस्था ह्मदमं यानातये धुंकल खनि । आ: ज्या यायेगु ई जुल । खानीदुने दुहांवनेगु थाय्या न्ह्य:नेयागु चक्कंगु थासय् नीम्ह मनूत मुनाच्वन । जिगु पुच: ।

जित: न्ह्य ने ततं ह्मदमं घोषणा यात,— "झीगु पुचलय छम्ह न्हूम्ह मनू व:गु दु । थ्वयात ज्या स्यन युब पासापिं. थ्वं छुं मस्यू ।"

सुनानं छुं मधा:, तर सकसियां जिगु छ्यनंनिसें तुतितक स्वत ।

—"सु ख: थ्व ? ह्लापा गन ज्या याइगु ?" छम्हस्यां न्यन ।

—"छगू कार्यशालाय्", ह्मदमं बिचा: मयासें काचाक्क लिस: बिल । ,'भतिचा चुलुल धायेफु । आ: ज्या याना: उकिया प्रतिकार याये मास्तिबा धाये ।

वया बांला:— वं गुलि बांला:गु चरित्रम्ह दयेका बिल जित: । सीकचायेकं अथे या:गु ख वा नकांतनि वया न्हथपुइ बुयाव:गु खँ ख: मस्यू तर जिगु निति अ:पु धा:सा मजू । छि यग्गु धयादिसँ, थ्व ईर्ष्या यायेबह:गु प्रारम्भ जुल ।

ह्लिलाख्वा:व पिं (ल्यायूम्हपिं) मनूतयूके छत्वलं हिउपा: वल । इपिं सकलें हे जित: त्व:ता:, जिपाखे स्वहे मस्वसें न्हचज्यात । मानौ जि छम्ह विपालु की ख: । नाप्पं इपिं स्याचुगु टिप्पणी नं यायां वन ।

—"अय् खनिसा, कार्यशालां छुं चीज ब्वाकल

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव सरकारया

सुइगुदँ शुभ–बुन्हिया पुनीत उपलक्ष्यय्

मौसूफ सरकारया सुस्वास्थ्य व ताआयुया निंतिं

भक्तिपूर्वक दुनुगलं मंगलमय भिंतुना द्यछा

कृषि विकास बैंक

परिवार

श्री ५ महाराजाधिराज सरकारया

शुभ–बुन्हिया लसताय्

मौसूफ सरकारया सुस्वास्थ्य व ताआयुया निंतिं

मंगलमय भिंतुना !

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक

केन्द्रिय कार्यालय

श्री ५ महाराजाधिराज सरकारया

३६ दँ क्यंगु शुभ-बुन्हिया भिं ब्यलाय्

मौसूफ सरकार प्रति दुनुगलं

मंगलमय भिंतुना द्यछा !

नेपाल औद्योगिक विकास कर्पोरेशन

परिवार

श्री ५ महाराजाधिराज सरकारया

शुभ–बुन्हिया लसताय्

वसपोल सरकारया सुस्वास्थ्य व

ताआयुया कामना याःछ्व

जनकपुर चुरोट कारखाना लि.

जुइ ।"

—"तर झीगु खानी जेल ला मखु, कि खः हमदम ?"

जितः छु धाये छु याये जुल । आः हे तप्यंक मखु धयाबी ? तर जिगु मुक्कं ग्वसाः नं ला थुकियानापं क्वचाइ । जि अथें च्वनेगु क्वःछिना । छ्यं क्वछुकाः जि नं न्हुयज्यांवना, उखेर टीकाटिप्पणी जुयाच्वन ।

—"थ्व न्हापाहे विशेषज्ञ जुइधुंकूम्ह जुयाच्वन, आः छु सयेकी ?"

—",थन मापमण्डय् पचि च्वलां ज्या जुइमखु, मिहिनेत यायेमाः । थ्वयात गथे ताइ हं ?"

—"ह्रोस या न्हें, झीगु खानी हे मब्वाकेथमा ।"

सकलें चूप जुल । थाप्थें ला व नाइके हे खः । तर आःतलें नं सुनानं जितः तप्यंगु मिखां मस्वः ।

छम्ह ग्वाथ्यामाथ्याम्ह, स्यल्ला:बल्ला:म्ह हचाउँसँम्ह मनुखँ न्यन, —"थ्वया नां छु ?"

"यूल्दाश", हमदमं लिसः बिल । ह्याउँछ्यं नं न्हुतुंजायेक ई फात, मेपिं सकलें हरं न्हिल ।

थ्वया नां नं यूल्दाश हे खः धयागु खँ जि सिहे सिल ।

—,'थ्वयात थःगु नां ब्यु धकाः छन्त सुनानं धयाच्वंगु मदु । तर थःगुहे नां दुम्ह थ्वयात थःगु ज्ञान बी ला छं फहे फ् । थ्व छंगु हे मातहतय् च्वनी । छं थ्वयात ज्या स्यँ, खँ नं ल्हाये ।'

यूल्दाश भुनुभनु हाहां वन । तम्वः खनेदु । तर पुचः नायःया शब्द कानून जुयाच्वन धयागु बांलाकहे सीदु ।

फ्वक्कं फक्कंया जिगु अवस्था सुद्द मजू । थ्व क्यानभासया ओभरअल हेल्मेट व पुलिपुलिथ्यंक वःगु ज्यातुगु बूट न्ह्यानात जि ग्वाथ्यामाथ्यापि

खानीया ज्यामितय् दथुइ जि चीधीम्ह रक्षाहीन, अले गौण प्रतीत जुयाच्वन । जिके छुं कथंया उत्साह ल्यंमन्त । धरती चिरीबाःगु जूसा जि न्हिलाःन्हिलाः दुहांवनेगु खइ ।

याकनंहे थथे नं जुल । प्रवेश-द्वारया खापा चाल अले क्वं दिर्र मिनाः लिफ्ट थहांवल । मुनां खः मस्यु जिगु न्हयःने हेलमेट व क्यानभासयागु ज्याकेट वांछ्वयाहल । हथासं व फिनाः जि नं मेपिं लिस्सें लिफ्टय् दुहांवना । अले, आशाहे मयानाथे जुल, जि थर्थर खात ।

लिफ्ट दिर्र मिन । सकलें खँ ल्हानाच्वन, न्हिलाच्वन । तर क्वं ख्वाउँया, थचाःया थज्याःगु भावना थहांवयाच्वन, गुकिया कारणं लिफ्ट नापनापं जिगु जोश नं क्वय् क्वय् क्वतुनावन । तसकं थाकुल, ह्वांय् ह्वांय् छ्वये ला छ्वये ला जुल ।

लिफ्ट सुर्र क्वहांवन अले दित । खापा चाल ।

यूल्दाशं जितः धाल "पिहांनु !"

पिने हचाउँगु मत च्यानाच्वन । लिफ्ट ह्याकनं क्वहांवन, अले जिपिं चाहि थम्हं ज्या यायेथाय् वना ।

तप्यंगु पाः । लः ज्वयाच्वन । "थ्व न्यूम्याटिक लोड़र खः, हुं टब अले व चाहिं पम्प ।" जि ढ्वाथुइमा धकाः यूल्दाशं च्वलां सुयाः क्यंक्यं वन । तर व गुफादुने जि जिगु थःगुहे भावनाया बारे जक बिचाः यानाच्वना । जितः सासः ल्हायेतकं थाकुयाच्वन—फयहे माक्व मदुथें च्वं । शायद दु नं मदु ।

तर छि ज्या शुरु यायेमाल अले याकनं फय् मगाः गु खँ न्वः नं मन ।

जिमिगु ज्या अस्थायी तिवः दक्वं चीकाः स्थायी तिवः बीत कंक्रिट ढलान यायेगु खः । तर ज्याया

गुरुइहे गडबड़ जुल– फर्मा प्वा:गन, कंक्रिट ज्वल ।

चार चार मिनेटय छकराइ कंक्रिट वयाच्वन । उकियात सँभलय्‌याये गुया ल्यू फर्मा नं दयेकेमा:गु । आ: छु यायेगु ?

यूल्दाशया तप्पुगु ग:पतं च:ति बा:वन । जित: चाहि थ्व पक्का नं जित: हे दोष बिया:वन जुइ धयागु भावनां म्हाइपुल ।

जिमिसं चिरिबा:गु फर्मा जाँचय्‌याना–हाकुगु, ह्वाउँगु प्वा: खनेदु ।

–"दुहां हुँ," यूल्दाशं आकाशकां उजं बिल । जिगु सास: ध्याप्प जुल । व नर्ककुण्डय् गय् दुहांवनेगु ? अले च्वं कंक्रिट ठकु क्वहांवःसा ?

म्हापां ला जि यूल्दाशं ख्या: या:नाच्वंगु धका: च्वनागु । तर मखुगु जुयाच्वन । वं जित: तसकं ज्वय्‌पिया: स्वत अले हाकनं धाल, –"दुहां हुं धया ।"

व प्वा: दुने मनू दुहांवनेफु धयागु खँय् जित: अझ नं शंका वन ।

–"ग्यात ला ? खुइत ला मग्या: मखुला ? का दुहां हुँ ।"

थज्या:गु वचन न्यबें ला बरू नर्ककुण्डयहे दुहांवनेगु बेस । आखिर जिगु नं ला आत्मप्रतिष्ठा दु । उकि नर्क जुइन्यु वा महासागर– जि दुहांवना ।

कच्चा कंक्रिटय् म्हुइवं तुति निपां तुन । जन्फातय् ल: बा:वन । जि क्वचय्‌जुल, उइँक्क सनेगु थाय् मदु । उखे ज्या यायेगु फर्माया बेक्व:गु तिव: तप्यंकेमा:गु । जि रङ्ग च्यमतंतले वनाप कुश्ती ल्वाना । पाल्हातय् ख्वाउँक छुं बा:वंगु वा:चाल । हि ? स्वयेमफु, भाजं च्वपुइकू थें खिउँ ।

जिछुं ज्या सिधयेके न्ह्यहे जिगु च्वय् कंक्रिटया छकराइ खनेदत । आ: कंक्रिटया कु कुहांवइ ।

छपा बूट कंक्रिटय् तुनाच्वन । ज्यातुगु, प्या:गु ओभरअलं जित: क्वय्‌पाखे सालाच्वन । यूल्दाशं भचा तस्सलं हा:गु तायेदत – ख्याच्व:कि हौसला? मस्यु छु ख: । जिगु शक्ति क्षीण जुइधुंकल । छु थ्वहे जिगु अन्त्य ख:ला ? जित: चित्तलाय्‌दने मास्तिवल, –"अय् मूर्ख ! जि लेखक ख:, खुँ मखु ! छु यानाच्वनागु थ्व ? पिने सालाका जित: ।"

निरर्थक खँ । सुनानं ताइगु मखु । अले उकिसन–जिगु आत्मसम्मान । जि थथे हे च्वने, हारय् चायेमखु !

उकि जि वाक्कु छिना: ज्याय् सना- छगंच्वय्‌या कंक्रिटया कराइलय् स्वहे मस्वयेगु अठोट याना, गुगु वा:सा जिगु अन्त्य जुइ ।

व मवा: ।

हि लथपथगु ल्हातं कंक्रिटयात छखेर चीका: जि बेक्व:गु तिव:यात तप्यंका अले थासय् तया । अनंलि जि च्वय्‌पाखे स्वया, छयंच्वये यगानाच्वंगु कंक्रिटया कराइनं छपु सिख: क्वय्‌पाखे वयाच्वन । जि थुल– व सिख: जित: च्वय् सालेत ख: । वहे सिखलय् यगाना:, झन्नेले सीतयंझ जि अन्त्यय् पिहांवया ।

थ:थम्हतुं चालीगु (अटोमेटिक) कंक्रिटया कराइयात निपा ल्हातं सालाच्वंम्ह यूल्दाशं उकियात चाले मबीत फयांफक्व ब: या:नाच्वन । वया ग:प:या मांसपेशीत तकं फुलय्‌जुयाच्वन, वंचुगु नशा स्पष्ट खनेदयाच्वन, ख्वा: काचुकुचु जुयाच्वन ।

जि पिहांवनेवं वं कराइयात त्वःताबिल अले कंक्रिट कुतुवन । व मनुखं जिगु ज्यान बचय्‌यायेत डेढ टनया ज्यातुगु कु ज्वना: च्वंच्वंगु जुयाच्वन ।

उवलय् जिगु मनय् व प्रति प्रेमभावना पिज्वल। तर वं जितः मौकाहे मब्यू; जिगु शिथिलगु ख्वाः खनेवं वया ज्वःगु टिप्पणी पिज्वल– "अँ सा गथे ताल ? कार्यशालाय् सिबय् छु पाः ला !"

वं जितः छाय् मययेकूगु ?

जि स्वये खुँतयत जेलय् मछ्वसे ,थज्याःपिहे मनूया जिम्माय् त्वःताब्यूसां ज्यू ।

व्यंग्य-वाणत, ज्या सिधयेधुंकाः होस्टेलय् नं बयांच्वन । खानीइ जि गुगुं कथंया शारीरिक बोझ यात ह्लिलाः ह्लिलाः सह याये, तर थ्व मुवकं गसूथें च्वामुगु वचन न्यनेगु जिगु सहनशक्ति दुने मदु ।

इमिसं जिलिसे खँ मल्हाः, जिगु खँ जक ल्हात।

–"कार्यशालायाम्ह ज्यामि गय् च्वं ? धाउ खुइ सयेकू कि मसयेकू ?" छम्हस्यां मूल्दाशयाके न्यन । अले व गधाया काय् – जि ईमान्दारीपूर्वक ज्या याःगु व दुःख सहयाःगु सीकसीकं नं– वं इमित नमवःकेगु पल्सा इतिइति न्हिलाच्वन ।

–"मग्यू गुलि जुक्कल, थम्हं हे न्यं रे ।"

थ्व खँ न्यनाः हमदम तकं न्हिल– छुं मखुसां वं ला जिगु पँ ली फुगु !

जि मौकाय् लाकाः वयाके न्यना– "जि थ्व थ्व फुक्कं सीकचायेकं याकाच्वनादियागु लाकि छु ? थुम्सं जितः लीके बी मास्तिवःला ? छुं उपाय यानादिसँ ले ।"

– 'आः लिज्ययेगु खँ मदु," वं नइाक धाल, "जीवनयात म्हसीकादिसँ ।"

व पशुतसें जितः मनहे मतायेकू । जिगु बारे यय्थे खँ ल्हानाः त्यानु चासेंलि इपिं दःर्शनिक छलफल यायेराखे लित । थपालय् नं जिगु पूर्ण उपेक्षाहे यात ।

थःगु लासाय् इवःलंलं जब्बरं घोषणा यात,– "मनूयात ज्यां सुघ्रय्- यायेगु खँय् जि विश्वास मयाना ।"

–"खः ला ?" थ्व छलफलया भूमिका खः धयागु थुइकाः हमदमं न्यन ।

–"भिंपि व इमान्दारपिं मनूतय् पुचलय् सुं नं रहीम्हेसित दुतछ्वयाः थःत स्यंकेमज्यू, जि स्वये ।"

गज्याःगु शब्द छचलीगु धाःसां छु धाये ! जितः न्यने मास्तिवल, "छि अज्याःम्ह भिम्ह व इमान्दार-म्ह मनूमध्येम्ह खः कि मखु ?" तर जि नमवाना । इमान्दार ज्याया न्ह्यःसः सम्बन्धी छलफलय् जि थ्यायेफइला व – जि ला सकसिया निंति इमान्दा-रया सिबय् ववयाम्ह मनूया रुपय् म्हसियाच्वंगु दु । छता खँय् धाःसा जि कृतज्ञ जुइफु, इपिं उगु इलय् जितः त्वःहे धयाथेंमकाः च्वँच्वंगु दु ।

जि ननिमवासें ग्वतुलाच्वना अले इमि खँ न्यना-च्वना ।

जिगु नांम्ह मूर्खं न्यन,– "छि न्हापां शिक्षा बीगु अले जक ज्या स्यने मास्तिवःला ? ज्या बिनां सुं नं मनू जुइफइमखु ! ज्यां हे ला माकःयात मनू याःगु । छि दार–शन–इक एंगेल्समा कृतित ब्वनेमाः !"

वं सदां अथेहे नवाइगु, च्वास्स सुइगु, भद्दागु । तर दर्शनबारे खँ जुइवलय् जब्बर छखे चीकेफइम्ह मनू मखु– वं स्वच्छ ल्हाः व व नुगः दुपिं जक ज्याय् ख्यलेदइ, भावना उदात्तता दुपिं जक ज्याय् ख्यलेदइ धयागु बारे ताःहाःगु भाषण शुरु यात । खाली पिवाः जक च्वनेमाःगु ज्यां जितः गहन बिचार थुइके मफम्ह यानाबीधुंकल, जि आनाहां न्ह्यःवल ।

अबलि खँल्हाबल्हाया धाः जिपाखे स्वल ।

On the Auspicious Occasion of the 39th Birthday of *His Majesty King* Birendra Bir Bikram Shah Dev, We Extend Our Loyal Greetings to His Majesty the king and Pray for His Long Life, Health and Happiness.

Nepal Rastra Bank

श्री ५ महाराजाधिराज सरकारया

शुभ-बुन्हिया लसताय्

मौसूफ सरकारया सुख, शान्ति व समृद्धिया

कामना याऽह्म

खाने पानी तथा ढ़ल निकास समिति

त्रिपुरेश्वर

—"मनूयात विश्वास यायेगु यायेमाः" भाजं हमदमं धाल ।

व थम्ह् बिचाः मयासें ज्या यायेलात धकाः थुइकेधुंकल, अले आः खँ भिकेगु, शान्त यायेगु कुतः यानाच्वन । तर व कुतः सिति वन ।

—"विश्वास धयागु की धुंकूगु सलाई मखु । विश्वास ला कमाय्‌यायेमाःगु खँ खः," जब्बरं लिसः बिल, अले सुनां खः मस्यु तन, "मनूयात धकाः विश्वास यायेफइ, माकःयात यायेफइ ला !"

जिगु म्ह पियिल, जिगु नां थ्वहे जकं च्वनीगु मखुला —'माकः' ? युल्दाशयात ला थ्व तसकं यइ, व जिगु नांयाम्ह जुइगुली घच्चायाच्वंगु दु ।

क्वथाय् जिपि प्यम्ह दु : हमदम, युल्दाश, जब्बर व जि । तुल्यागान नांम्ह सु छम्ह मनूया बारे नं खँ जुल । सकसियां हे वयात हनाबना तः खनि । व मेपिं स्विबय् थकालि जुइमाः या ज्याय् विशिष्ट ।

—"जब्बर, छः तुयूनिबलय् हे ध्वाखा नाप्‌या हु लठ्ठाय् ग, मत दयेकेमानि," हमदमं धाल ।

"दार्शनिक" यात लासा त्वःते मास्तिमवल ।

—"युल्दाश दहे दुनि, वयात छ्वयादिसँ रे ।"

—"जि ? जि गयेमफु, ज्यानहे वनीगु जूसां नं मफु ।"

—"खँहे उथ्वः जुल । तुल्यागानं धाःगु न्हैं" हमदमं धाल ।

धायेमं निम्हं— जब्बर व जिगु नांम्ह, वाथाइथि दन । सुगाथासं मस्यु, लठ्ठा गयेबलय् तयेगु अकुशल ह्याः गल । पलख लिपाहे ध्वाखा नाप्‌या मत झिलिमिलि धायेक च्यात ।

चमत्कार । थ्व तुल्यागान पुचःया नाइके स्वयाः तःधंम्ह सु जुइमाः । कि मखुसा वं छु महान् ज्या याःगु दयेमाः ।

कन्नूयकुन्हु जिपि ज्या सिधयेकाः लिहांवया-च्वनागु— छम्ह तसकंहे गंसिम्ह ल्याय्‌म्ह जिपिपाखे वल । वया ब्वहः मस्तय् थें क्वछू, खः उकिया फालय् धाःसा छु कथंया मचापहः मदु ।

सकलें वया छ्चाःलि मुन अले वयागु गंसिगु म्हयात थःगु ग्वाथ्यामाथ्यागु म्हं ध्याप्पहे त्वपुल ।

थ्वहे तुल्यागान ला ?

—"पाँच," वं सकसियां न्ह्यसःया छगूहे लिसः बिल अले धाल, "छगू जाँच दनि— दकलय् थाकुगुगती ।"

गुबलय् गुबलय्‌निसें मुनाच्वंगु ल्यानुपहः व सनेमफुपहलं यानाः वयागु सः ध्यिस्नय्‌जू, तर खानी-या ज्यामित वया लिसः न्यनाः साप लय्‌ताल । मानो इमि ब्वहलं तःधंगु कु चिल । अय्‌सां जि इमि ख्वालय् धायेमफुगु चिन्ताया ध्व बांलाकहे खना ।

कारण नं याकनं हे सीदत ।

पुचःया दकलय् क्वकालिम्ह सदस्य तुल्यागानं पोलीटेक्निकल इन्स्टिच्यूटय् भर्ना जुइगु बिचाः याःगु खनि । जाँच प्रतियोगितात्मक खः, पुचःया सकसिया व सफल जुइगु यः । तर निगू जाँच धुंकाः तुल्यागानया बौ मन्त ।

तःधंगु परिवारया हर्ताकर्ता वया बौ थः तःधीम्ह कायं कलेजया शिक्षा काःगु स्वये मास्तिवः । तर वया अप्रत्याशित मृत्यु तःधंगु चोट-या रूपय् वल अले शोकया उगु इलय् तुल्यागानया मन ब्वनेपाखे उलि मवन । अय्‌नं, मेगु जाँचय् नं वं

दकलय् उप्वः नम्बर- पाँच- काल । आः छगू जक जाँच दनि ।

बुलुहुं बुलुहुं थ्व थुयावःलिसे जिके नं तुल्यागान प्रति सहानुभूति थजायावल ।

मत सुथय्‌तक च्यात । अले थ्व खँ स्यूम्ह मनू जि जक मखु । सुथय् युल्दाश जितः छखेर यंकाः धाल,- "जि थौं ज्याय् वनेमखु । छं ध्यान द्यु ...!" थया तप्वःगु मुवका जिगु मन्चिया ववय् सनाच्वन ।

-"ज्यू, ज्यू," जि नं धया ।

अनंलि जि वं पुचः नाइकेयाके बिदा पवंगु ताल ।

-"जि शहर वनेत्यना, परीक्षकतय्‌त स्थिति बोध याकेत ।" वं हाकनं ह्लाःम्हू पाह्लातय् छ्‌यात । "इमिसं मचायात तःधंगु आघात लाना-च्वंगु दु धयागु मस्यू । हैरान याइ ।"

-"वं ला पक्का नं धाःगु दइमखु ।"

-"छु बिचाः यानादिया, व सुयागुं कृपादृष्टि पवनीपहःम्ह मखु ।"

-"छ बंगु नं सीकेबोमते नि," हमदमं धाल ।

स्वन्हु लिपा तुल्यागानं दकलय् लिपाया जाँच बिल अले उकी नं दकलय् अप्वः नम्बर काल । व भद्रापि खानीया ज्यामितसें शुकियात उत्सवय् हे ह्लिल । तुल्यागानं हे इमित बय् बमस्वाःतले इमि न्ह्याइपु-ख्याइपु जुयाच्वन ।

थःगु सफू फुक्क छखेर ततं वं धाल,- "जि पत्राचार पाठ्यक्रमय् नां च्वका ।"

-"छन्त छु जुल ? बँय् ला मजूला ? मूर्ख जुइमते म्हैं ।"

तुल्यागानया सासः कुन । बया छ्यं क्वछुत । स्पष्टतः बया पासापिसं बयात दकलय् ह्लापां मूर्ख धाःगु खः । इमिसं गनाच्वन ।

-"फुक्क जाँचय् दकलय् उप्वः नम्बर बल ।"

-"अज्याःगु मिहिनेत यात, चच्छि चच्छि मद्यं । कलेजय् वने धकाःहे छुयगू- ववँय् च्वल !"

तुल्यागानं थ्व विस्फोटनय् आशा मकाःगु । मिखा जायेक खवबि तयाः वं धाल,- "कलेजय् भर्ना ला जुइहे धुन नि । छाय् थथे धयादियागु ?"

-"चखुंचा धयाम्ह स्यूला ?" जिगु नांम्हं आकाङ्क्षाकां न्यन । "चखुंचा धयाम्ह बुलबुल खः- संगीत विद्यालयया पत्राचार पाठ्यक्रम याःगु-चाहिं !"

सकलें गज्याःगु ह्लिल धाःसां झ्याःया ह्लायकं हे थर्र खात । तुल्यागान नं मेपि लिस्सें इतिइतिं ह्लिल ।

वंगु स्वंगु वालय् थ्व वयागु ह्लापांगु ह्लिला खः । आकाङ्क्षाकाय् व दित । वया मिखा प्यात ।

-"जिं जिगु......ज्या स्वःताः जि गन वने फइ सा ?"

तुल्यागानं डाइनामाइट तयेगु ज्या याइगु । थौंकह्लय्‌हे तिनि वयात उच्च कोटीया ज्यामि घोषित यागु । तर वया मनय् थ्व खँ मदु । वं बिचाः यानाच्वगु खः- "छिकपिन्त त्वःताः जि गन वने ?"

वं थथे मधाः । खानीया ज्यामितसें भावुकता मययेकू । तर इपि सकसियां वं धाःगु खँ खः धयागु थू ।

उखे जि धाःसा थःगु भावी सफूया बारे बिचाः यानाच्वना । व च्वयेगु अपुइमखु । पिने रवये थथे भद्रापि थुपि मनूतय्‌दुने कोमलता व सहृदयता चित्तुचिनाः च्वंच्वगु दु । तर उकिया वर्णन

यायेबलय् गुगु भावुकतापूर्ण वा अलङ्कारी शब्द छ्यलेफइमखु । छु जि शब्द लुइकेफइ ला ?

इमि तं व इमि प्रेम असीम । जितः इपिं सक-सियां ह्लिला कायेदुम्ह तुल्यागानताप ईर्ष्या जुल । जितः नं थुमिसं थज्याःगुहे मिखां स्वइगु दिन वइला सा ?

कठिन ह्लि- भूमिगत- खिउंगु, थचाःवःगु गुलसं यायेमतंगु ज्या । अले सफू सम्बन्धी चिन्ताजनक बिचाःत, थः सम्बन्धी व थःगु जीवन सम्बन्धी नं ।

न्ह्यागु थजु, जि ज्या भति भति सयेके धुनागु दु । आः व दिं नं वइ गुबलय् थुमिसं जि खुं मखु, लुच्चा मखु धयागु सी- ओहो गुलि खुशी जुइ ले सा !

अले जुइफु तुल्यागानयात थं जितः नं थुपिलिसे बाये थाकुइ । तर व दिं अझ यक्व तापाःनि ।

हाकनं जिपिं ज्याय् वनाच्वना । सतकया लँसिइ बूटया ल्यातुसः थ्वयाच्वन । जि खानीया ज्यामितलिस्सें दु । थौंकन्हय् व्यङ्ग्य-वाणया ल्याः पाः जूगु दु, तर ध्यूगु मदु । जि नं छुं स्यनाकाये धुनागु दु, छुं थुइकेधुनागु दु । खः शब्दत लुइकागु मदुनि, तर इमि जीवनया अनुभव यानाच्वनागु दु ।

जुइफु, भाजं ह्मदमं धाःगु खँ नं थ्वहे खः ।

-भाय् हिउम्हः भूषणप्रसाद श्रेष्ठ

मोतिविन्दु गुकथं लायेकेगु ?

—डा. एन. एस. अग्रवाल

मनूया जीवनयात दुःखमय यानाबीगु यक्व हे कथंया ल्वय् दु । मोतिविन्दु अज्याःगुहे छगू ल्वय् खः । थ्व खासयानाः पीदं लिपा जुइगु ल्वय् खः, गगु न्ययदँनिसें खुइदँतकया दुने पाकय् जुयाः अपरेशन यायेजी । ल्वय्या प्रारम्भ जुइवं हे ल्वगिया मिखा तस्सकं बुलुयावनी । चश्मां ज्या वइमखु ।

ल्वय्या लक्षण

१. मिखा बुलुया वनीगु ।

२. गुगु इलय् नानिचाय्लाक्क तुयू थाइ, व इलय् मिखां झन हे मछुयावनी । तसकं थीगु निभालय् वा विजुलीया जलय् ला झन हे खनीमखु ।

३. नानिचिया छचालं तुयुलि भुनीबलय् ल्वगियात जलं अपाय्च्वः कष्टया अनुभव याकीमखु ।

४. ल्वगिया मिखाय् हाकुक हाकुक भुजि थ्वया वःगु थें गबलें गबलें खनेदइगु व अथे स्थायी रूपं जुयाच्वनीगु ।

५. तापाकं बांलाक खने मदयावनीगु इलय् ल्वगि इलय् हे चश्मा मतइगु वा तःसां गलत नंबर लाइगु ।

थौंकन्हय् अप्वःथें सेनाइल मोतिविन्दु जूगु खनेदु । मनूतय् आयु अप्वयावलकि नानिचा तुयिया वइ । वैज्ञानिकतय्गु धापू कथं थथे जुइबलय् निगलं मिखाय् पाःलाक हे जुइ, तर गुलिस्यां गुलिस्यां ह्लापालाक छगलय् जुयाः छूं ई लिपातिनि मेगु ग्वलय् मोतिविन्दु थियाहइ ।

प्रारम्भिक अवस्था

शुरू शुरुइ नानिचाय् खःथें मखुथें ध्वः ध्वः सोदयावइ, गुगु नानिचिया चक्कां बुलुहुं बुलुहुं दथुइ लाक्क ध्यंकःवनी । अपथलमोस्कोप नांगु यंत्रं जाँचय् यानाः स्वयेबलय् व ध्वःत यच्चुसे खनेदइ । गुलि गुलिस्यां ह्लापालाकहे दथुइ तुयू वइ, तर अप्वःथें ह्लापालाक चक्का निं तुयियावइ । थ्व अवस्थाय् ल्वगि बांलाक हे जुइ फइ, छें ज्या यायेत पनीमखु ।

पाकय्जूगु अवस्था

नानिचा छगलं मनावइ वा तुयिया वइ । व तुयूगु रग फिका वंचु नइ । गुलि गुलिस्यां धाःसा व तुयू सारहे यिनाच्वनी । थथे पाकय् जुइधुंकूगु अवस्थाय् नानिचाय् लः तसकं म्हो जक खनेदइ । तसकं हे पाकय् जुइधुंकल धाःसा गावक हे शिथिल व शक्तिहिन जुयावनी । तुयुलिइ खिति थागु थें खनेदइ ।

उपचार

थुकियात मुख्य निगू कथं उपचार यायेफु:—

१. प्राकृतिक २. चिरफार (अपरेशन)

प्राकृतिक साधन

१. सुथ ह्लापां, मिखाय् कस्ति इला: ५ मिनेट तक मिखा तिसिना: सूर्यया ज: कायेगु ।

२. त्रिफला पवयात:गु ल: वा गुलावजलय् मिखा सिलेगु ।

३. जापानया केटेलिन नांगु वास: ह्नि स्वक: वा प्यक: तयेगु । वास: तये न्ह्य: मिखा छक: बांलाक सिलेमा: ।

४. ल्वगि सम्भोग यायेमज्यू ।

५. ह्निछिया स्व:क: फु व:क: मिखा सिलेगु ।

चिरफार (अपरेशन)

थौंकन्हय्या वैज्ञानिक युगय् स्मीथ अपरेशन यायेगु यानावयाच्वंगु दु । पंजाबया लेफ्टिनेंट कर्नल हेनरी स्मीथं ५०००० मिखाया अपरेशन यायेधुंका: थ्व तरीका छ्य:गु ख:, गुगु लिपावना: संसार प्रसिद्ध जुल ।

बोस्टनया डाक्टरतय्सं मोतिबिन्दुया ल्वगितय्गु लागि छगू विशेष कथंया यन्त्रया आविष्कार या:गु दु । डा. चार्लस स्केपेंसं ह्वलंह्व: पशुतय्त परीक्षण यायेधुका: थ्व यन्त्र मनूतय्गु निम्ति तस्सकं ज्याय् ल्यने दु धका: सिद्ध याना ब्यूगु दु । व यन्त्रया नां "केटरेक्ट फ्रेगमेटेटर" ख: । थुकिया ग्वाहालि मोतिविन्दु याउँकहे लिकायेफु । अप्व: थें अपरेशनय् ३२ मि. मि. तक चिरफार यायेमा:, तर थ्व तरीकां उकिया न्याब्वय् छब्व जक चिरफार या:सां गा ।

—न्ह्यब्व.म्ह : राजेन्द्र प्रधान

स्वपु मुक्तक

—किरण सायमि

१. कलाकार

न आकार
न प्रकार
न्ह्याबलें हाहाकार
बस् जि कलाकार !

२. जिन्दगी : कासा

जिन्दगी—
ध्वाँय्कासा ख:
गुगु म्हितेहेमा:,
बंगलय् थ्यने नं फु
मथ्यने नं फु ।
तेलकासा ख:
आज्जुइ न्ह्यायेहे मा:
गन थ्यने नं फु,
मथ्यने नं फु ।

३. स्वानाया म्ह

कुतुवंगु नगु,
गुलि झलमल थी,
न्ह्यानाच्वंगु खुसि,
गुलि कलकल बी,
जिगु जीवन थ्व,
क्षणभर जुइव्यु,
व नगु जुइव्यु,
झलमल थीव्यु,
व खुसि जुइव्यु,
संगीत वयेव्यु । ✭

सर्गतं ल्हायेफु

१) गुलाव स्वां ला झीसं खनाच्वनागु हे खः, तर गुलाब स्वानय् सिसाबुसा सःगु स्वये मनं । रूसया लेटभियन बिज्ञान एकेडेमिया बैज्ञानिकतय्सं थौंकह्लय् गुलाब स्वानय् छताजि सि सयेकूगुदु । व सि थय्क स्वयेबलय् कागति थें स्वं । बैज्ञानिकतय्गु धापू कथं ब सिइ तस्सकं भिटामिन दु ।

२) जापानया टोकियो शहरय् लाःगु वासेदा विश्वविद्यालयया प्रोफेसर इचिरो कातों छम्ह थज्याःम्ह रोबोट (मेशीनयाम्ह मनू) दयेकूगु दु, गुम्हेस्यां थःगु न्यापति नं पियानो सितार बांलाक थायेफु । व रोबोटया लिसे चिकिचाग्वःगु कम्प्यूटर नं दु, गुकिं वयात नियन्त्रण याइ ।

३) फ्रैंकफर्ट (पश्चिम जर्मनी) या छगू कम्पनि "ब्याक ग्राउण्ड भ्वाइस" या छगू क्यासेट पिकाःगु दु । वं क्यासेटय् अफिस, कल–कारखाना, हवाइ– अड्डा, रेलवे स्टेशन आदिया ध्वनि भरय् यानातःगु दु । छिगुगुं क्वथाय् च्वनाः थ्व क्यासेट हायेकाः सुयात फोन यानादिसँ, अह्ले धैंदिसँ, जि कारखानां नवानाच्वनागु । फोन न्यनाच्वंम्ह पत्याः मजुइ हे मखु । थुकिं यानाः मेपित फाइदा जूसां मजूसां पिने कलाः तयाः छेंय्च्वंम्ह कलाःयात ध्वलानाच्वंपि भातपित धाःसा अवश्य फाइदा जुइ । ✻

......अले थ्व नं !

☐ मलखं जक कयाः हे थ्व धरती दथलय् दछिया झिगू लाख टन नाइट्रोजन मल तयार जू ।

☐ संसारय् दकलय ताःहाकःगु नीजि पौ टेक्सास शहरया मय्जु जैक्लिन जोन्स लिण्डेलयागु खः । व मयजुं थः केहेंमय्जु जीन स्टीवार्टयात १९७६ य् च्वःगु छपु पती ११,१३,७४७ शब्द दु ।

☐ डेनमार्क, फिनल्याण्ड, फ्रांस, पूर्वी जर्मनी, आयर्ल्याण्ड, लक्जम्बर्ग, नीदरल्याण्ड, नर्वे, न्यूजील्याण्ड, रूमानिया, स्वीडेन व सयुक्त अधिराज्य १००% साक्षरता दुगु देश खः ।

☐ संसारय् दकलय् तःधंगु चिडियाघर नामिबियाया एटोसा रिजर्भ खः । १९०७ य स्थापना जूगु थ्व चिडियाघर तःधं जुजुं वनाः आतकया दुने ३८,४२७ बर्ग मिल थाय् कायेधुंकल ।

☐ संसारय दकलय् पुलांगु म्यूजियम न्यूयोर्कय् च्वंगु "अमेरिकन म्यूजियम अफ नेचरल हिस्ट्रि" खः । १८७४ य् दय्कूगु थ्व म्यूजियमया बँ जक्हे २३ एकड दु ।

☐ संसारय् दकलय् पुलांगु चिडियाघर भिएना (अष्ट्रलिया) य् दु । थ्व चिडियाघर फ्रांसिस–१ नाम्ह जुजु थः लानी मारिया थरेसाया निम्ति १७५२ य् दयेकूगु खः ।

☐ अष्ट्रलिया व रूस, संसारय् दकलय् अप्वः ऊन उत्पादन जुइगु देश खः । ✻

परिचर्चा

न्ह्यसः : मिसा मुक्तियात गुकथं थुइकादिया ? जागीर नयाः छि ह्लापास्वयाः स्वतन्त्र जूगु अनुभव यानादिया लाकि झन अप्वः शोषण जूगु तायेकादिया ?

मिसातयगु पूर्ण समानता व अधिकारया लागि समान शिक्षाया अधिकार, समान लजगाः, समान ज्याया समान ज्यालाया अधिकार, इच्छानुसार विवाह, विधवा विवाहया अधिकार आदिया व्यवस्था जुइमाः । अथेहे बाल विवाह थें जाःगु मदयेका छ्वयगु, सम्पत्तिनापं पारपाचुके यायेगु ज्या यायेफत धाःसा तिनि मिसातयसं मुक्तिया सासः ह्लायेफइ । तर थःजागु समान अधिकार कायेत छम्ह निम्ह मिसातयगु कुतलं जक मगाः । उकीयागु लागी पुलांगु बांमलाःगु संस्कृतिया पःखाः थुना छ्वयेगु ज्या यानायंकेमाः । थथे यायेत दकलय् ह्लापां दक्वः मिसात थःगु अधिकार व कर्तव्यप्रति तस्सकं सचेत जुइ फयेकेमाः । झीगु देशय् आखः सःपि मिसात हे नं मालेत थाकुनि । थुकिया मू कारण झीगु परंपरागत संस्कार खः । थः मां अबुपिन्संहे नं काय व म्ह्याय् निम्हेसिया दथुइतकं पक्षपात यायेयः । कायया आखलय् लाय् तयेबलय् ब्याजनापं लिहांवइ, म्ह्याय्यात लाय् तयां छुं दइमखु, थःजाःगु विचाः झीगु समाजय् चायेकं-मचायेकं दुहांवयाच्वंगु खनेदु । थज्याःगु विचारय् ह्लूपाः हयेमानि ।

स्कूल, क्याम्पस विश्वविद्यालयय् ब्वने खनेवंतुं मिसातयसं थःगु अधिकार कायेफइ धकाः बिचाः यायेगु नं छगू भ्रम हे खः । एम. ए., पि. एच. डी. यायेधुंकूपिं नं थौंकन्ह्यय् च्यःबुद्धि धानाजूपिं दु । थःजागु शिक्षां चेतनास्तर थकायेगु ज्याय् साधारण ग्वहालि जक बी । तर शिक्षित धाःपिं मिसातयसं थःजागुयात नं स्वतन्त्रता तायेकाच्वंगु दु– थः यःथाय्, यःम्हनापं चाह्यू जुइगु, फिल्म स्वःवनेगु, बलबय् डान्स याःवनेगु, अले छम्ह मिजं नं प्यम्ह कलाः तःसा मिसातयसं नं प्यम्ह हे भाःत दयेकेगु अधिकार दुगु हे मिसा स्वतन्त्रता दुगु खः धकाः हाला जुइगु । थजाःगु स्वतन्त्रतायात थौंकन्ह्ययापिं सचेतपिं मिसातयसं विरोध यायेमाः । थ्वला खाली पूँजीवादी मिसातयसंजक भाःपी गुपिं मिजंतयगु विरुद्ध जक लानाच्वनि । लेनिनं धइदीगु दु कि,– "गबलेतक सामन्तवाद व पूँजीवादयागु हा लिनाः समाजवाद हयेफइमखु उबलयतक मिसातयत पूर्ण समानता दइमखु ।" थुकथं थौंकन्ह्यया परिस्थितिइ मिसात जक मखु, मिजंत नं स्वतन्त्र मजूनि । अथे धकाः मिसात जक सुम्क च्वनाच्वनेगु नं खँ वइमखु । उकिं मिसा मुक्तिया लागी दक्वः मिसातयसं समाजया सामन्तिवादी, पूँजीवादी, विचाःया विरूद्धय् मिजंतनापं नं छप्पं छधी जुयाः न्ह्याःवाय् फय्केमाः । अले तिनि धात्थेंगु मिसा मुक्ति सम्भव जुइ ।

झीयाय् देशय् मिसात स्वाधीन मजूगु कारण छगू आर्थिक स्वाधीनता मदुगुलि नं खः । आर्थिक उत्पादन जागीर नयाः नं यायेफु । ऐन्गेलसं धैदिगु दु– "मिसाया पराधिनता व्यक्तिगत सम्पतिनापं स्वःपू दु ।" थुकथं जागीर नयाच्वंपिं मिसात छेँ ज्या जक यानाच्वंपिं मिसात स्वयाः आर्थिक दृष्टिकोणं छुं भच्चा स्वाधीन जुइगु स्वाभाविक हे खः । उकिं जि जागीर नयाः मेमेगु खँय् मखुसां आर्थिक स्वतन्त्रता ह्लापास्वयाः छुं भच्चा अप्वः दुगु अनुभव यानाच्वनागु दु ।

○शोभा शाक्य

स्वतन्त्रताया चाहना यायेगु मनूमात्रया गुण खः। थौंतकया इतिहासय् क्रान्ति बिना गुगुं नं क्षेत्रय् न्हूगु आयाम तने फुगु मदु, तनेफइनं मखु जुइ। सामाजिक व पारिवारिक परिप्रक्षयय् मिसातय्गु भूमिका बारे प्राचिनकालनिसे चर्चा परिचर्चा जुयावयाच्वंगु दुसां राजनैतिक बारेया इतिहास उलि ताहाः मजू। छेँ ज्याय् जक तक्यनाच्वनेमाःगु वातावरणय् कुंकाः पिनेया संसार लिसे स्वापू तयेगु अधिकार मदइगु, अझ धाये, राजनैतिक ज्याखँय् मिजंतय्त सरह समान अधिकार मदइगु मिसातय्गु निति सहयाये फइगु खँ मखु। अधिकार दयां न थःयसं सहभागी मजुइगु मेगुहे खँ तर अधिकार हे बञ्चीत यायेगु मेगु हे खँ खः। थ्वहे शताब्दीया शुरूइ मिसा मुक्तिया आन्दोलनं प्राप्त याःगु स्वतन्त्रता, खास यानाः राजनैतिक मताधिकारया स्वतन्त्रता प्राप्त याःगु आन्दोलनयात समयोचीत मधासे मगाः। छाय्धाःसा जनसंख्याया झण्डे बछि दुपि मिसाबर्गयात राजनैतिक ज्याखं छखेलिका तयेगु अन्याय हे खः।

जागीरे मिसात निखे निखें स्वतिपाँचय क्यंका च्वनेमाःगु खँय् जि पूर्णरूपं सहमत जुया। प्रकृति सृष्टि याःबलय् हे मिसा व मिजया दथुइ यक्व खया कार्य विभाजन यानाहःग दु। शारीरिक बनावट जक मखु, मानसिक भावना हे पाः। गर्भधारण यायेगु, मचाबुइकेगु क्षमता एकाधिकार रूप मिसातय् दथुइ जक सिमित खःसा गुलिख्यय् गुण मिजंतय्के जक दुगु नं दु। मस्त च्वलंकेत माःगु गुण प्राकृतिक रूपं हे मिसातय्त अप्वः बियातःगु दु।

मेगु खँ प्राचिनकालं निसें हे मिसा व मिजंया दथुइ कार्य विभाजन इमिगु क्षमता कथं जुयावयाच्वंगु दु। छेँया प्रबन्ध यायेगु ज्याय् मिसात गुलि सक्षम जुइ, उलि कुशलता मिजंतय्के दइमखु थज्याःगु क्षमता मिसातय्के परापूर्व कालनिसें संस्कारया रूपय् विकसित जुयावयाच्वंगुलि हे 'मिसा मदुग छेँ, छेँ मखु" धैगु धारणा च्वलंगु खः। गुगु क्षेत्रय् गुगु बर्गयागुं सःस्यू वहे वर्गयात छ्यलेबलय् अप्वः लाभप्रद जुइ।

यक्वथें मिसातय्सं जागीर नयाः थः आर्थिक रूपं स्वतन्त्र जूगु अनुभव याःगु दःसां मेमेगु यक्व कारणं अथे बिचाः यायेगु निरर्थक थें ताः। छाय्धाःसा जागीर नःग्ह जक आर्थिक स्वतन्त्रता काःगु दु धकाः धाये फइमखु। अःखः, दोब्बर ज्याया बोझं मानसिक तनाव अप्वइगु व छेँ हे स्यनावंगु यक्व दसु दु। झीगु थें जाःगु पुरूष प्रधान समाजय् छखे मिजंतयसं छेँ ज्या यायेमज्यू धइगु कय्कुगु भावनां जायाच्वंगु दुसा मेखे बिशेष यानाः च्वनातःपिं मिसात मिजंतय् सरह अधिकार व समानता दयेमाः धाधां छेँज्या नं कघानाः जागीर नं नयाः निखेरं स्वतिपांचं चिइत च्वां च्वां जुयाः मस्याःगु कपाः स्याका जूगु दु।

झीत स्वतन्त्रता काये यः, तर सुयाके? गज्याःगु थुकी झीसं बिचाः यायेमाः। दुग्ययेक वाला स्वयेगु खःसा आर्थिक स्वतन्त्रता नं मिसातय्त गाक्व हे दु धायेफु। बरू मिसातय्गु हे कारणं मिजत स्वतन्त्र मजू। आवादयात स्वःताः धायेगु खःसा, ध्यबा मुंकेगु व छेँज्या कघायेगु नितां ज्या मिसातय्गु च्वहलय हे दु मिजंतयला कमय्यानाहयां गाः। ज्या यायेगु खँय नं कमय्यायेगु बाहेक मेगु फुक्क ज्या मिसातयगु हे च्वहलय दु। अन्न गां गामय् ला बुँ पालेगु व जोतय् यायेगु ज्या बाहेक मेगु फुक्क ज्या मिस्तयसं हे याइ। छिं १७-१८ घण्टा तक ज्या याइ। शहरिया मिसातय् नं थुकथं हे यक्व ज्या यायेमाः। थुकथं थःपिं बन्धनय् लानाच्वंगु दयेक दयेक नं मफु मफु जागीर नयेत च्वां जुइगु निखे निखें बन्धनय लाकः वनेगु भाय्प्वः छुं मखु।

हाकनं छगू न्ह्यसः वयेफु, जिमिसं च्वनागु छु यायेत? थःगु योग्यता व प्रतिभा च्वयेगु मौका म्वाःला? लिसःमय् धायेफु, शिक्षा न्ह्यागु क्षेत्रय् नं माः। अझ मिजंत स्वयाः नं मिसात शिक्षित जुइगु आवश्यक जू। शिक्षित मिसातय्पाखें हे परिवारयात प्रेरणा दइ, इमिगु चरित्र निर्माण जुइ। थुकियात मिसातय्गु चिकित्साधंगु योगदान धाये फइमखु, तर स्वतन्त्रताया नामय् जागीर नयाः भड्किलो व अस्वाभाविक विदेशी नकल यानाः स्वच्छन्द जीवन बितय्यायेगु थें जाःगु तथाकथित स्वतन्त्रताया जि विरोधी खः। अथेहे छेँज्या नं कघानाः, जागीर नं नयेमाःगु बाध्यतायात निखेरं बन्धनय लाःगु खः धायेत जि मछालेमखु।

○सूर्यकुमारी पन्त

सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक शोषण व अत्याचारं ग्रस्त मिसा समाज, स्वस्थ्य समाजया सृजनाया ज्याय् आचकलि दाःगु ह्लाःतुति थें हे खः। मिसा व मिजं समाजया निंति उतिकं हे सबल व समक्ष जुइमाः। छखलःयात अल्याख शोषण यानाः मेगु पक्षयात जक गथे उन्नत धायेफइ जव कि मिसा-मिजं छम्हं मेम्हया परिपूरक खः । उकिं छगू व्यवस्थित स्वस्थ्य समाजया सृजनाया ज्याय् मिसा-मिजं निम्हं उत्तिग्यनेमाः, च्वन्ह्यायेमाः।

मिजंतय्‌गु परम्परागत दवावं जक मखु स्वयं मिस्तय् पाखे नं मिस्त शोषित जुयाच्वंगु त्वःमपर्यूनि। थज्याःगु परम्परागत शोषण व अन्यायं मुक्त जुइत माःगु वातावरणया सृजना यायेगु ज्यायात मुक्तिया शुरुआत धायेमाः । थुजाःगु वातावरण सृजना पूर्णरूपं गुबलय् जुइ धयागु कल्पना यानां न्ह्यायेमदु। थौंया स्थितिइ नं मिस्तय्‌सं थःत जुयाच्वंगु अन्याय, अत्याचार चाः, छम्ह सम्वेदनशील प्राणीं थुइ वा चायेमाक्व वयाके सम्वेदन गुण कथं छटपट व पीडा दु, तर न्ववाये वा अभिव्यक्त याये मफु, छम्ह लातिम्ह मिसा थें। थनया मिसा–जीवन मम्बासे मगाःगु छगू विवशता हे जक । 'यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवता' धयागु साधुवादया सः पिज्वया च्वसा मेखे मिस्तय्‌त हिस्यानाः "चुरा न्ह्याना वा" वा 'ग्वंगः हाःसा जक द्यः तुयी माखा हालां तुयीला' धकाः कथित पुरुष प्राधान्यताया दवादय् लानाः मिस्तय्‌सं थःत se cond class citizn सिबय् अप्वः भाःपी मफुत, करं वयन । थौंतक नं थःत ज्या मछिगु परिस्थितिइ लाये धुकूसां मिसा जान्ने जुइमते, थःत माःगु जक (ज्या) या धयागु वाक्यया प्रतिकृया यदि छि न मिसा जुया दीगुसा जक थुइके फइ शायद ।

थः म्वानाः करपिन्त नं म्वाये बीगु राष्ट्रिय नारा ख सा जिमित नं म्वायेब्यु धयागु थनया छथ्वः प्राणीया सामूहिक प्रार्थना जक खः। थन मिसा थःगु निम्ति जक मखु करपिनि निम्ति म्वायेमाः अज्ञ म्वायेगुया खास अर्थ मदु । शारीरिक कमजोरीयात कयाः मानसिक वा बौद्धिक रूप नाप कमजोर खनेगु व शारिरीक बनावटया आधारय् दयाम्ह कतांमरि थें न्ह्यवःसा जक भाःपियातयातइगु वास्तविकतायात स्वये बलय् मिस्त विलाशया साधन बाहेक छुं मताः। उदान्त कानूनया दुने अपि गुलि सुरक्षित व्यावहारिक जीवनय् उलिहे शोषित धयागु स्यूगुहे खँ खः । भोट कुर्कंगु अधिकारयात जक मिसाया अधिकार धाये मफु, बुर्कां त्वपुया जुइमाःगु व ववसः मगानाः मि दुनाः सी माःगु विवशता मदुसां थम्ह नयाच्वनागु ववपगु जामनी, मभि, मसाः धकाः थुइका कायेफुगु चेतनायात मिसा मुक्तिया ह्लापांगु रूप ताः । मिस्तय् मुक्तिया विषयय् मिजं व मिसाया संयुक्त कुतलं हे जक सम्भव जुइ धयागु तथ्ययात साकार रूप बीत अमिके समानता व छम्हं मेम्ह प्रतिया आदरया भावना दयेमाः। गुगु भावनां मिज व मिसायात जक मखु सम्पूर्ण मानव समाजयात हे कल्याणकारी जुइ। समानताया अर्थ पारिवारिक, सामाजिक वातावरणयात स्यकाः अशान्ति व अव्यवस्था हइगु धकाः धाये मज्यू । थ्व समानता व मुक्ति धयागु छपु बल्लाःगु नारा, माग, संघर्ष, शुभेच्छा वा आशीर्वाद अथवा दान मखु, एन कानूनय् व्यवस्था जुइवं व्यावहारिक जीवनय् प्रयोग सम्भव जुइ नं मखु, थ्व ला निखलःसियां अन्तर आत्मां पिहांवइगु सम्मान खनेगु भावनाया उपज खः, गुगु भावनाया निम्तिहे अत्यावश्यक ज्ञान, विवेक व समयोचित शिक्षाया अवसरया विकास जुइमाः। वर्ग-चेतना थौंया मदयेक मगाःगु गुण खः । मिसा वर्गया हित वा मुक्तिया क्रमय् शिक्षाया विकाश व आर्थिक स्वतन्त्रता मानव अधिकार खः।

मिसामुक्तिया सिलसिलाय् जिगु जागीरया तःजिगु महत्व खना । छिगु न्हस कथं उप्वः शोषित जूगु मताया अले उप्वः स्वतन्त्र नं । तर ह्लापा स्वयाः स्वतन्त्र जूगु ताः अवश्य । ह्लापा छम्ह मिसा जक, छें छखाय् सीमितम्ह, तर आः छम्ह राष्ट्र सेवक, परिवार व समाज स्वया पिने वयाः राष्ट्रया निंति छुं यायेगु

★ज्ञान-विज्ञान★

सूर्द्यःयात छुकिं चम्कय् यानातइ ?

बहनिइ थीगु नगु व ह्निनय् थीगु सूर्द्यः छनी-बलय् निर्गुलि अज्याःगुहे बस्तु खः धयागु खँय् विश्वास यायेथाकुइफु । सूर्द्यः नं छगः नगु खः । थ्व नगु पृथ्वीं दकलय् सत्तिं । फीगु जीवन सूर्द्यंबय् निर्भर जू धयागु खँ फीसं स्यू । सूर्द्यःया क्वाःजः (Heat) मदुगु जूसा पृथ्वीइ 'जीवन' शुरु मजुइगु जुइ । सूर्द्यःया जः विना जीवजन्तु व वाउँगु सिमा–स्वांमा जक मखु मानव–जीवन नं दइमखु ।

सूर्द्यः पृथ्वीं ९३,०००,००० मील तापाः । थुकियागु आयतन पृथ्वीयागु आयतन सिबय् अथेहे १,३००,००० उप्वः दु । थथे जूसां सूर्द्यःयागु बारे न्ह्याइपुगु खँ थ्व खः कि पृथ्वी थें सूर्द्यः ठोस वस्तु मखु ।

सूर्द्यःयागु सतहयागु तापक्रम अथेहे ६,००० डिग्री सेन्टिग्रेड थ्यं । सूर्द्यःया थ्व तापक्रम गुगुं नं धातु वा चट्टानयात ग्यासय् हिलेत गाः । उकिं सूर्द्यः ग्यासयागु छगः Globe खः ।

ह्लापाह्लापायापि वैज्ञानिकतसें विश्वास याः कथं सूर्द्यः थीगु व सूर्द्यंवं जः व क्वाःजः ब्यूगुया कारण सूर्द्यः च्यानाच्वंगुलि खः । तर करोडौं दँतक सूर्द्यः च्यानां तुं च्वन, अले छुं वस्तु नं उलिमछि ई तक च्यानाच्वने फइमखु ।

थौंकह्लय्यापि वैज्ञानिकतसें विश्वास याःकथं एटम बमय् जुइगु प्रक्रया थें हे सूर्द्यःया क्वाःजः (Heat) नं छगू प्रक्रयाया लिच्वः खः । निभालं पदार्थयात शक्तिइ परिणत याइ । थ्व प्रक्रया छ्वइगु प्रक्रयालिसे पाः । छ्वइगु प्रक्रयां पदार्थयात छगू अवस्थां मेगु अवस्थाय् जक हीकी । तर पदार्थ शक्तिइ हिलीबलय् उप्वः शक्ति पिकायेत ह्मोचा जक पदार्थ दयेवं गाः । २८ ग्राम पदार्थं छिगू लाख टन सिबय् उप्वः चट्टान नायेकेत गाक्क शक्ति पिकायेफु ।

उकिं विज्ञान ठीक खःसा सूर्द्यः थिनां च्वनी, छायधाःसां सूर्द्यंवं पदार्थयात शक्तिइ परिणत यानाच्वनी । सूर्द्य यागु पिण्ड (Mass) या छगू प्रतिशत ब्वं १५०० करोड (150 thousand million) दँतक थःत क्वाकातयेगु शक्ति बीफइ ।

न्ह्याब्वःह्म : गौरीदास नेवाः

जिम्मा दुम्ह । जि जागीर नयाः पूर्ण रुप आर्थिक पराधिनतां मुक्त जुयागु अनुभव याना । आर्थिक स्वतन्त्रता फुक्क शोषणपाखें मुक्त जुइगु मू लँपु खः । पारिवारीक जिम्मेवारी नाप नाप कार्यालयया ज्या व चिन्तनया कारणयात शोषण जूगु तायेमज्यू, थ्व ला छगू कथंया व्यस्तता जक खः, शोषण मखु, अथेसां थम्हं यानागु परिश्रम व त्यागयात थी थी नामकरण याःगु खनी बलय् धाःसा शोषणया गन्ध त्य दान धयागु पयासुगु अनुभव नं जू, तर थ्व ला पराधिनताया अनादरपूर्ण चक्रब्यूह पिहांवयेगु कुतलय् छगू प्रसव पीडा हे जक धाये थ्व पीडां जितः जिमि मामं मतिइहे तयेमखगु यथार्थ प्राप्त जूगु दु, गुगु यथार्थय् जिथःत अप्वः शोषित मखु उप्वः स्वतन्त्र व मुक्त जूगु तायेकाच्वना । पराधिनताया चक्रब्यूहं पिहांवयेगु कुतलय् ब्यस्तपि सकल पासापिन्त नं जिगु थ्व भितुना अले सम्पादकज्युयात सुभाय्, जितः थन ब्वना दीगुली ।

— मंगला कार्जित

जीवन-हुस्लुं

— अमृतरत्न तुलाधर

म्वानाच्वँच्वं म्वायेगुया अर्थ माले मंजूह्म लँजुवाः थें
वनेगु गन खः, छाय् खः मथुइकं बच्छि लँ फूचाः थें

ईया लोकय् थःगु मतापय् न्ह्याःगु अभ्यस्त रेल न्ह्याः
छगू भरायधंगु रूस, छगू न्ह्यसःचि ऊवातां दं वः थें

गबलें ऋषि-मुनितय् यज्ञया मि पंजुइ
गबलें ह्रिप्पीतनाप बुलाः गजि त्वंजुइ

गबलें भिक्षुया फुस्लु गुल्पातय् क्वस्वःजुइ
गबलें ह्याउँध्वाँय् ज्वनाः दुवातय् दंजुइ

ज्ञान प्याःचाःगु जिज्ञासु मन
आखः / खँ पासः पासः त्वंजुइ

थुइकेत स्वस्वं बच्छि सफू क्वचाल अऊ मथ थें
न्ह्यबःसा भ्वय्कासा ह्मिताः निभाः वन अऊ मफू थें

आनन्दया पुलुपुलुगेरा स्वस्वं जुयाः ल्यूल्यू
ब्वयाच्वंगु सुखया फात्तफुत्त फिलकुति ज्वनाः लय्ताः थें

गबलें मस्त मुंकाः परितय् बाखं कंजुइ
गबलें फुक्क फय्ग धकाः थःगु लं जुइ

गबलें लाख्य् लंसि / नायः-नंकि स्वःजुइ
गबलें तिया गथांमुगः दुबातय् थंजुइ

न्ह्यूपाः प्याःचाःगु आय्बू मन
मोड पत्ति न्हू लु स्वये मजुइ

गबलें ह्मिचाय् दंक चिनाखँया चक्लेट प्वःचिनाः
मस्त थें पासापित इनाः बाह्लमासे म्ये हालाजुइ

सुथ याकनं वइन धकाः आशा पासायात पाचिनाः
मांया मतिनाया नस्वाःगु स्वां सकसित इनाजुइ

थतलें क्वनलें हुस्लुं थें
च्वंसा च्वनेमछू / वंसा वनेमफु

पलाः वयागु न्ह्याने तस्वाःगु लँपु छपु !

वयागु आःतकया जीवन छगू अनुसन्धान थें
गुँच्वकाय् थ्यंकेगु लँ लुइकेगु अभियान थें

उकिं थःगु आत्मायात न्हुयाः लुँध्वाखाय् थ्यंकेमफुह्म
छपु क्रान्ति गान थें !

का० म० अ० द० नं० २२/११०

थाकू - समा: प्रिन्टिङ्ग प्रेस, क्षेत्रपाटी ।